

CONSUMER**PRO**

BOOSTING PROFESSIONALS
IN CONSUMER PROTECTION

Mechanismy ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů Teoretický podkladový dokument 2022- 2023

Collective Redress - Czech Republic
April 2023 - version 1

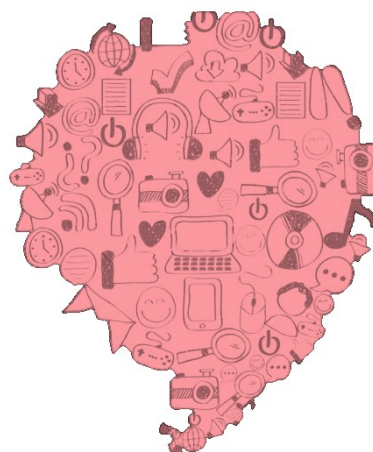

.....	0
.....	0
.....	0
Úvod k teoretickému podkladovému dokumentu	3
1. Úvod: definice a stručná historie ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů	4
1.1. Definice.....	4
1.2. Stručná historie ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů	5
1.3. Jak směrnice o zástupných žalobách působí na stávající vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů?	7
1.4. Zástupné žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů v rámci nástrojů dostupných v EU k zajištění vymahatelnosti spotřebitelského práva.....	8
OBTHE NÁSTROJE VYMAHATELNOSTI PRÁVA V EU	8
Veřejnoprávní.....	8
2. Proč je ochrana kolektivních zájmů důležitá	9
2.1. Z POHLEDU Spotřebitele	9
2.2. Z POHLEDU soudce a justice	9
2.3. Z POHLEDU OBCHODNÍKA.....	10
3. Ochrana kolektivních zájmů: v jakých odvětvích, PŘED JAKOU ÚJMOU a S jakým prostředkEM nápravy	10
3.1. Oblast působnosti	10
3.2. Újma a dostupné prostředky nápravy.....	12
3.3. Komu adresovat zástupnou žalobu?	13
4. kdo může podat zástupnou žalobu?	15
4.1. Evropský model založený na zastupitelských subjektech	15
4.2. Co je to "oprávněný subjekt" a kdo může o tento status požádat?	15
4.3. Oprávněné subjekty pro účely podávání vnitrostátních a přeshraničních zástupných žalob	16
4.4. Jak se stát oprávněným subjektem	16
4.5. Jaké jsou důsledky určení oprávněných subjektů?	18
4.6. Jsou informace o určených oprávněných subjektech veřejné?	19
4.7. Podléhají oprávněné subjekty kontrole? Mohou ztratit svůj status?	19
5. Skupiny spotřebitelů, kterých se týká kolektivní ochrana: kdy a jak se formují?	20

5.1 Skupiny spotřebitelů, v jejichž zájmu jsou podávány zástupné žaloby.....	20
5.2. Opt-in a opt-out	20
5.3 Proč je to důležité?.....	21
5.4. Kdo rozhoduje o uplatnění opt-in a opt-out režimu?	21
5.5. Kdy se spotřebitelé mají přihlásit nebo odhlásit?.....	23
6. Informování spotřebitelů ohledně zástupné žaloby.....	23
6.1. Kdo a kdy by měl spotřebitele informovat?.....	23
6.2. Jak by měli být spotřebitelé informováni ohledně zástupných žalob?.....	25
7. Přípustnost zástupných žalob na ochranu kolektivních zájmů	26
7.1. Proč je nutné posuzovat přípustnost zástupných žalob?.....	26
7.2. Jaké požadavky je nutné splnit, aby bylo rozhodnuto o přípustnosti žaloby?	26
7.3. Kdo rozhoduje o přípustnosti zástupné žaloby?	27
8. Podpora a financování zástupných žalob	28
9. Smírná řešení	29
9.1. Předchozí konzultace za účelem možnosti dosažení smírného řešení	29
9.2. Smír u nároků na vydání opatření na zjednání nápravy a jejich posouzení.....	30
10. Výkon pravomocných rozhodnutí a dlužného plnění	31
11. Podávání přeshraničních žalob na ochranu kolektivních zájmů	32
11.1. Oprávněné subjekty podávající společné žaloby	32
11.2. Pravidla mezinárodního práva soukromého použitelná na žaloby na ochranu kolektivních zájmů.....	32
12. Další zdroje a odkazy.....	33

Tento materiál vznikl v rámci projektu [Consumer PRO](#), který je iniciativou Evropské komise při realizaci Evropského spotřebitelského programu. Podpora ze strany Evropské komise neznamená schválení obsahu. Obsah odráží pouze názory autorů a Komise není odpovědná za jakékoli užití informací v dokumentu obsažených.

ÚVOD K TEORETICKÉMU PODKLADOVÉMU DOKUMENTU

Vážený čtenáři,

Tento teoretický podkladový dokument je součástí školicích materiálů vytvořených na základě iniciativy EU v rámci projektu Consumer Pro, jejímž cílem je, aby byli spotřebitelské organizace a další aktéři spotřebitelské politiky lépe vybaveni chránit spotřebitele ve své zemi.

Cílem tohoto dokumentu je poskytnout vám a vašim týmům užitečné relevantní informace o mechanismech ochrany kolektivních zájmů. Jeho obsah připravili odborníci organizace BEUC specializující se v oblasti ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů z pohledu předpisů EU, aby vám pomohl:

- vyškolit tým vašich odborníků,
- s vyhledáváním relevantních informací,
- vašim zaměstnancům lépe informovat spotřebitele o jejich právech a
- zvýšit povědomí o mechanismech ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů na ministerstvech a úřadech, kde pracujete.

Tento teoretický podkladový dokument je součástí řady školicích materiálů, které mají být přizpůsobeny právním úpravám členských zemí EU tam, kde se taková specifika uplatňují. [Online](#), příp. na vyžádání jsou k dispozici doplňující teoretické podkladové dokumenty k tématům digitálních práv a obecného spotřebitelského práva, a to v angličtině a v mnoha dalších evropských jazycích.

O iniciativě Consumer PRO

Consumer PRO je iniciativou Evropské komise v rámci Evropského spotřebitelského programu, kterou realizuje BEUC - Evropská organizace spotřebitelů. Jejím cílem je podpora evropských spotřebitelských organizací a dalších aktérů spotřebitelské politiky prostřednictvím neformálního vzdělávání. Projekt zahrnuje členské státy EU, Island a Norsko.

Další informace získáte na [adrese](mailto:Info@consumer-pro.eu) Info@consumer-pro.eu.

1. ÚVOD: DEFINICE A STRUČNÁ HISTORIE OCHRANY KOLEKTIVNÍCH ZÁJMŮ SPOTŘEBITELŮ

1.1. Definice

- **Co se rozumí pod pojmem "mechanismy ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů"?**

Mechanismy ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů je obecný pojem označující všechny druhy procesních mechanismů, které skupinám jednotlivců umožňují se kolektivně domáhat opatření na zdržení se protiprávního jednání a/nebo ke zjednání nápravy, včetně náhrady škody, která jim byla způsobena. Od roku 2010 dávají tvůrci politik EU přednost termínu "zástupné žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů" před odvozeninami z amerického pojmu "class action". Cílem bylo jasně odlišit evropský přístup od amerického modelu, neboť ten je často negativně poznamenán a trpí špatnou pověstí.

Class actions v USA - "Frankensteinovo monstrum"?

Class actions v USA byly někdy označovány za "Frankensteinovo monstrum", tedy jako zneužitelný nástroj, který může sloužit vydírání a vést ke zlovolným a neopodstatněným soudním sporům, a v důsledku vést k ohrožení tržní soutěže a ekonomiky. Ve skutečnosti však již bylo excesům u amerických class actions do značné míry zabráněno. Jak zdůraznil jeden z amerických akademiků, "většina sporů byla velmi zatížena emocemi a jednotlivé případy se v průběhu let proměnily ve frašku"*.

V roce 2008 Evropská komise zdůraznila, že příčina problému nemusí spočívat v institutu samotném, ale spíše v "toxickém koktejlu", v němž se mísí specifika institutu class actions, sankční náhrada škody, odměna z vyhraných sporů, a zveřejňování důkazů před zahájením soudního řízení, což jsou aspekty specifické pro procesní právo USA.

- **"Reprezentativní žaloba", „Zástupná žaloba“, "skupinová žaloba", „hromadná žaloba“, "kolektivní žaloba" a další terminologie**

[Směrnice \(EU\) 2020/1828](#) (dále jen "směrnice o zástupných žalobách" nebo "směrnice") používá termín "**zástupná žaloba**" pro druh procesního mechanismu ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů, které musí být podle směrnice dostupný ve všech členských státech EU. Upravuje situaci, kdy jeden nebo více "oprávněných subjektů" podá v zájmu spotřebitelů žalobu k soudu nebo správnímu orgánu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, jíž se mohou domáhat zdržení se protiprávního jednání a opatření ke zjednání nápravy, příp. obou těchto nároků.

*A.H. MILLER, "Of Frankenstein Monsters and Shining Knights: (92) *Harvard Law Review*, 1979, č. 3, s. 664-694.

Na vnitrostátní úrovni je třeba poznamenat, že mechanismy ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů mohou mít různé názvy, například "skupinová žaloba" (ve Francii), "kolektivní žaloba" (v Belgii), "lidová (popular) žaloba" (v Portugalsku), či „hromadná žaloba“ (v ČR).

1.2. Stručná historie ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů

- **Celosvětové rozšíření ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů**

Navzdory obecnému přesvědčení nejsou mechanismy ochrany kolektivních zájmů nové ani nepocházejí ze Spojených států. Jejich rané formy lze vysledovat již ve středověké Anglii a již tehdy umožňovaly skupinám rolníků nebo lidí patřících k určité komunitě postupovat za účelem vymáhání svých práv společně. Moderní formy ochrany kolektivních zájmů se vyvinuly ve Spojených státech v 60. letech 20. století a poté v několika oblastech, kde je uplatňováno common law (např. v Austrálii a Kanadě v 90. letech 20. století). Na počátku 21. století se pak mechanismy ochrany kolektivních zájmů začaly uplatňovat i v kontinentální Evropě.

Důvody, proč dochází ke stále širšímu uplatnění mechanismů ochrany kolektivních zájmů napříč rozvinutými zeměmi, jsou různorodé, složité a často ovlivněné domácími hledisky. V některých zemích bylo přijetí mechanismů ochrany kolektivních zájmů podpořeno samotnými soudy a vyvoláno snahou řešit kolektivní nároky efektivním způsobem z pohledu nákladů a nalézt praktický nástroj pro řešení složitých případů, které mohou zahrnovat stovky žalobců. V jiných zemích bylo přijetí mechanismů ochrany kolektivních zájmů důsledkem stále rostoucího počtu případů, kdy k újmě přichází ze stejného důvodu velká skupina poškozených, a skutečnosti, že v těchto případech často chyběly nástroje pro odškodnění poškozených jednotlivců.

- **Na úrovni Evropské unie**

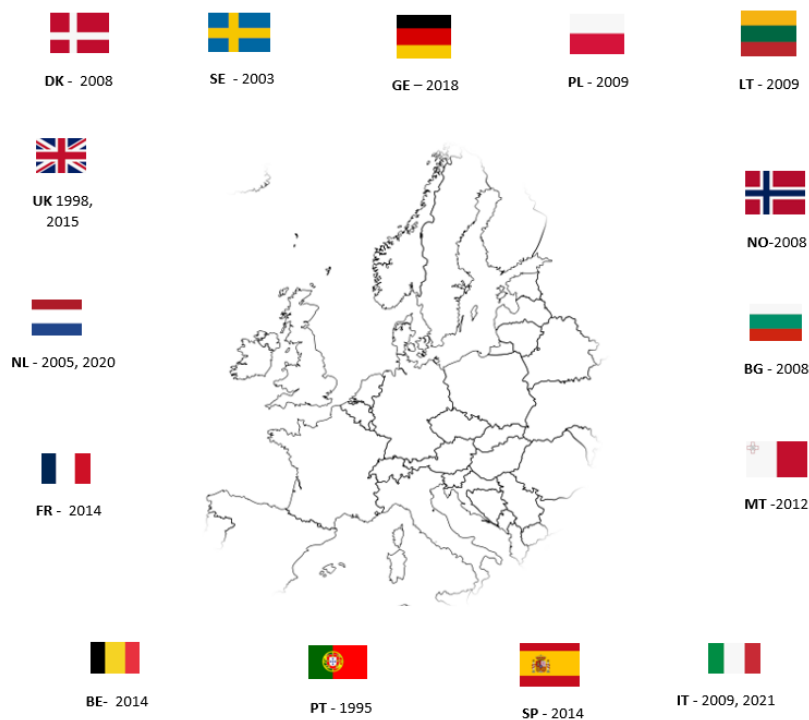
Na evropské úrovni byla cesta k ochraně kolektivních zájmů dlouhá a trnitá. Evropští normotvůrci se snažili najít rovnováhu mezi potřebou zajistit přístup ke spravedlnosti všem poškozeným jednotlivcům, kteří utrpěli újmu na základě téhož důvodu, na jedné straně a ochotou zavést dostatečné záruky, aby se zabránilo zneužívání soudních sporů, na straně druhé. V roce 2013 přijala Evropská komise doporučení, které stanoví jedenáct nezávazných zásad pro mechanismy sloužící ochraně kolektivních zájmů. Cílem doporučení bylo podnítit tvorbu některých právních předpisů na vnitrostátní úrovni a poskytnout členským státům vodítko při zavádění těchto mechanismů do jejich vnitrostátních právních systémů. V lednu 2018 zveřejnila Evropská komise zprávu, v níž posoudila dopad doporučení z roku 2013 na úrovni členských států. Zpráva mimo jiné poukázala na přetrvávající různorodost mechanismů k ochraně kolektivních zájmů napříč EU. Evropská komise rovněž konstatovala, že v několika zemích jsou mechanismy ochrany kolektivních zájmů stále nedostupné. Ve stejném období zasáhla Evropu aféra Dieselgate (kdy někteří výrobci automobilů instalovali do svých vozů

technologie umožňující obelstít emisní testy). Zatímco američtí spotřebitelé obdrželi odškodnění během pouhých několika měsíců, většina spotřebitelů v EU zůstala s prázdnými rukama, což byla situace, která byla v Evropě po slovech bývalé komisařky EU pro spravedlnost Věry Jourové pociťována jako "studená sprcha". Kauza Dieseltgate nakonec poukázala na to, že ve většině evropských zemí chybí nástroje, které by zajistily odškodnění spotřebitelů v situacích, kdy hromadně utrpěli újmu na základě téhož důvodu.

V této souvislosti Evropská komise v dubnu 2018 představila tzv. balíček "Nová dohoda pro spotřebitele". Tento legislativní balíček zahrnoval dvě směrnice. Jednou z nich byl návrh směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, který měl navázat na stávající "směrnici o žalobách na zdržení se jednání" ([směrnice 2009/22/ES](#)) a modernizovat ji. Dne 25. listopadu 2020 EU konečně přijala [směrnici 2020/1828 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů](#). Členské státy ji měly do prosince 2022 implementovat do svých vnitrostátních systémů. Mechanismy, které směrnice od členských států požaduje, by pak měly být použitelné od června 2023.

- **Na úrovni členských států**

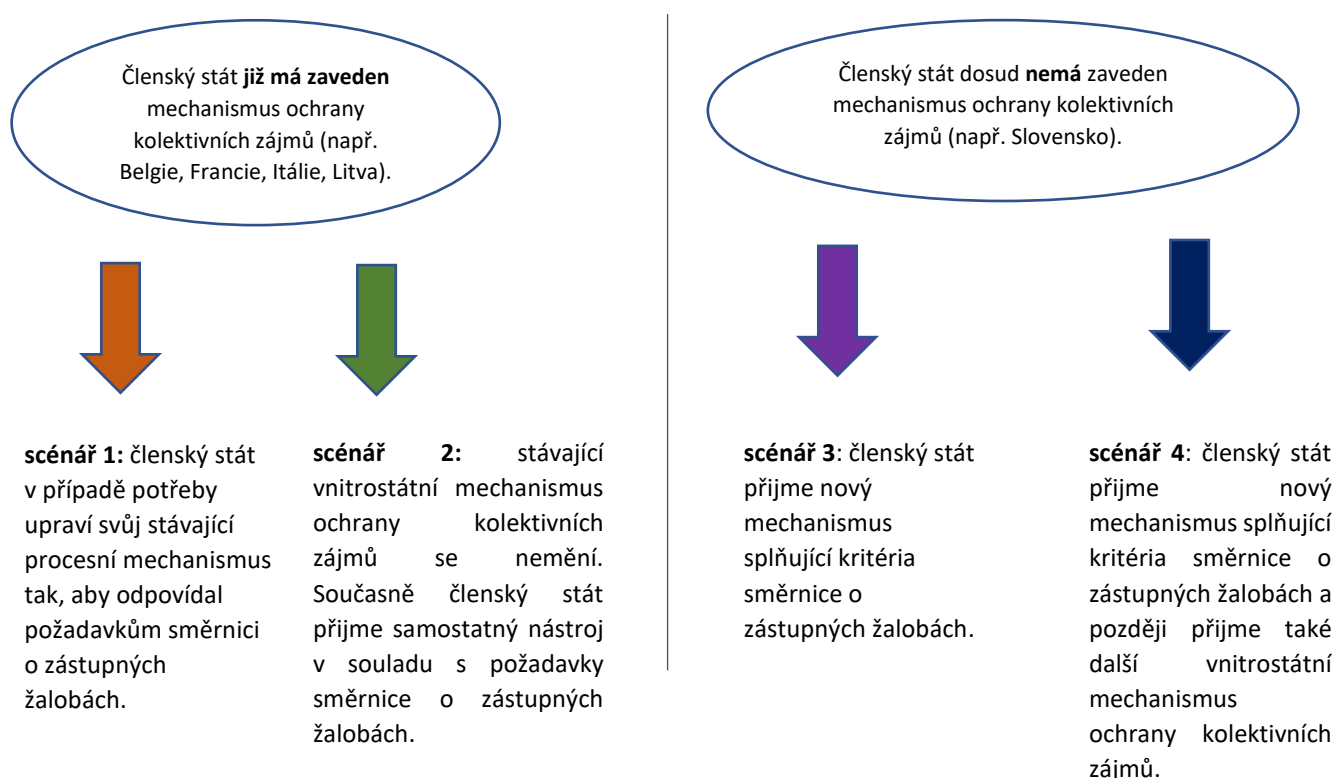
Současně od 90. až 2000. let 20. století, jak je znázorněno na mapě níže, mnoho členských států přijalo mechanismy ochrany kolektivních zájmů na vnitrostátní úrovni. Tyto mechanismy se výrazně liší svou procesní podobou a rozsahem.

1.3. Jak směrnice o zástupných žalobách působí na stávající vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů?

Cílem směrnice o zástupných žalobách je zajistit, aby všechny členské státy EU měly alespoň jeden mechanismus ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů, který by umožňoval jak opatření na zdržení se jednání, tak opatření ke zjednání nápravy. Cílem směrnice není nahradit ani zrušit stávající vnitrostátní mechanismy. Při provádění směrnice do svých vnitrostátních systémů mají členské státy možnost upravit své již existující mechanismy tak, aby zajistily jejich soulad s požadavky směrnice, nebo se mohou rozhodnout zřídit nový procesní mechanismus vedle stávajícího mechanismu (stávajících mechanismů). Členské státy, které nemají mechanismus ochrany kolektivních zájmů, mohou navíc v budoucnu vedle mechanismu zavedeném na základě směrnice stanovit zvláštní vnitrostátní mechanismus ochrany kolektivních zájmů, pokud by to považovaly za nezbytné.

V konečném důsledku **by měl alespoň jeden vnitrostátní procesní mechanismus pro ochranu kolektivních zájmů splňovat požadavky směrnice**. Oprávněné subjekty si pak budou moci vybrat z dostupných možností ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů (stanovených směrnicí nebo již existujících).

1.4. Zástupné žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů v rámci nástrojů dostupných v EU k zajištění vymahatelnosti spotřebitelského práva

Mechanismus na ochranu kolektivních zájmů je jedním z nástrojů, které jsou k dispozici v rámci souboru nástrojů pro vymáhání spotřebitelského práva, který mimo jiné zahrnuje zajištění vymahatelnosti práva ze strany orgánů veřejné správy, mimosoudní/alternativní řešení spotřebitelských sporů (ADR/ODR) a možnost domáhat se nároků soudně. V některých členských státech se mohou jednotlivé nástroje vzájemně prolínat či na sebe navazovat. Například v Belgii nebo v Dánsku existuje instituce spotřebitelského ombudsmana, který je oprávněn podávat k soudu jménem spotřebitelů žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů.

NÁSTROJE VYMAHATELNOSTI PRÁVA V EU			
druh nástroje	Veřejnoprávní	Soukromoprávní	mimosoudní/alternativní řešení sporů
Legislativa	<p>Nařízení 2017/2394 (nařízení o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování právních předpisů na ochranu zájmů spotřebitelů)</p>	<p>Směrnice 2020/1828 (Zástupné žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů)</p> <p>Směrnice 2009/22 (Směrnice o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů - bude nahrazena směrnicí o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů v červnu 2023).</p> <p>Nařízení 861/2007 (o zavedení evropského řízení o drobných nárocích)</p> <p>Nařízení 1896/2006 (Evropský platební rozkaz)</p>	<p>Směrnice 2013/11 (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů)</p> <p>Nařízení 524/2013 (nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line)</p>
Klíčové aktéři	Veřejné orgány	Oprávněné subjekty (jako jsou spotřebitelské organizace nebo veřejné orgány atd.), které podávají žaloby. Soudy nebo správní orgány pověřené vyřizováním žalob na zdržení se jednání nebo zástupných žalob.	ombudsmani a/nebo subjekty alternativního řešení sporů různé povahy

2. PROČ JE OCHRANA KOLEKTIVNÍCH ZÁJMŮ DŮLEŽITÁ

2.1. Z POHLEDU SPOTŘEBITELE

Studie ukázaly, že spotřebitelé se obvykle rozhodnou nepodniknout žádné právní kroky, pokud se domnívají, že řešení jejich problémů bude trvat příliš dlouho (v 41 % případů)², pokud jsou příslušné částky, o něž ve sporu jde, příliš nízké (v 35 % případů), či dle jiné studie, pokud stížnost nepovede k uspokojivému řešení (v 34 % případů) nebo pokud nevědí, kam a jak svou stížnost adresovat (ve 20,1 % případů). Mnoho spotřebitelů také odrazuje skutečnost, že by své nároky měly uplatit proti nadnárodním společnostem, kdy mnozí z nich považují takový proces za prohranou nebo přinejmenším nevyrovnanou bitvu. Jednoduše řečeno, v mnoha případech nemusí mít spotřebitelé dostatečnou motivaci k vymáhání svého práva, protože očekávají, že dosažení výsledku soudního sporu bude příliš nákladné (finančně i časově) a v konečném důsledku se v porovnání s vynaloženým úsilím nevyplatí. Tato skutečnost se projevuje tím spíše v případech, kdy je celková škoda pro všechny dotčené spotřebitele v součtu značná, ale kdy každý jednotlivý spotřebitel utrpí pouze relativně drobnou újmu. V takových případech se spotřebitelé spíše rozhodnou své nároky neuplatnit, což některým obchodníkům umožňuje realizovat významný zisk protiprávním způsobem. Mechanismy ochrany kolektivních zájmů proto usnadňují spotřebitelům přístup ke spravedlnosti, umožňují jim sdílet informace a úspory z rozsahu a zároveň přispívají k vyrovnání sil ve vztahu k obchodníkům.

2.2. Z POHLEDU SOUDCE A JUSTICE

V situacích, kdy dochází k hromadné újmě u větší skupiny osob, může znásobení mnoha podobných individuálních nároků ohrozit fungování celého soudního systému. Například v Německu se v případě Deutsche Telekom sešlo více než 15 000 individuálních žalobců a více než 700 advokátů, kdy tento případ zcela zahltil frankfurtský soud. Ve Spojených státech si soudce, který se v 70. letech podílel na rozhodování o class action, spočítal, že samostatné rozhodování všech projednávaných případů by si vyžádalo přibližně 182 let jeho času. Škodlivé důsledky spojené s projednáváním individuálních žalob se tedy obecně projevují v přetížení soudů a plýtvání lidskými, materiálními a finančními zdroji, navíc v situaci napjatých veřejných rozpočtů.

(...) "Není třeba příliš matematických výpočtů, abychom zjistili, že kdyby se každý z více než 1100 případů projednával samostatně po dobu 38 jednacích dnů, značná část okresních soudců v této zemi by nemohla rok dělat nic jiného než projednávat případy týkající se Bendectinu."

Soudce C.B. RUBIN, v případě Richardson-Merrell, Inc., 624 F. Supp.1212, 17. září 1985.

² viz například Postoje spotřebitelů k přeshraničnímu obchodu a ochraně spotřebitele, 2018.

2.3. Z POHLEDU OBCHODNÍKA

Navzdory obecnému přesvědčení mohou být mechanismy ochrany kolektivních zájmů prospěšné i pro žalované obchodníky, protože zabraňují množení individuálních nároků a umožňují obchodníkům vyjasnit nebo vyřešit sporné situace najednou. Takové sdružování nároků může být výhodné a může jim pomoci splnit jejich zákonné povinnosti uložené mimo jiné právem obchodních korporací (jako je například poskytování informací akcionářům) nebo se vyhnout dalším nákladům na koordinaci. V neposlední řadě mohou mechanismy ochrany kolektivních zájmů pomoci narovnávat tržní prostředí, například tím, že dojde k posílení vymahatelnosti práv vůči neférovým obchodníkům. Tito obchodníci tedy přijdou o neférovou konkurenční výhodu proti těm, kteří musí vynaložit často nemalé náklady na splnění všech povinností stanovených právními předpisy.

Kolektivní vypořádání hromadných nároků v Nizozemsku: nástroj odpovídající potřebám obchodníků

V roce 2005 Nizozemsko přijalo pravidla pro kolektivní řešení hromadných nároků jako praktické a nouzové řešení případu *diethylstilbesterolu* (DES). Po rozhodnutí z roku 1992, kdy nizozemský Nejvyšší soud uznal některé farmaceutické společnosti solidárně odpovědnými, museli všichni jednotliví žalobci individuálně vystoupit, aby získali odškodnění. Souběžně museli obchodníci individuálně řešit tisíce jednotlivých nároků. Tato situace vedla ministerstva spravedlnosti a průmyslu k výzvě k zavedení nového procesního nástroje, který by kombinoval principy spravedlnosti a efektivity. Takzvané řízení "WCAM" ("*Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade*") tak umožnilo všem žalobcům a žalovaným vyřídit všechny nevyřízené nároky jednou provždy.

3. OCHRANA KOLEKTIVNÍCH ZÁJMŮ: V JAKÝCH ODVĚTVÍCH, PŘED JAKOU ÚJMOU A S JAKÝM PROSTŘEDKEM NÁPRAVY

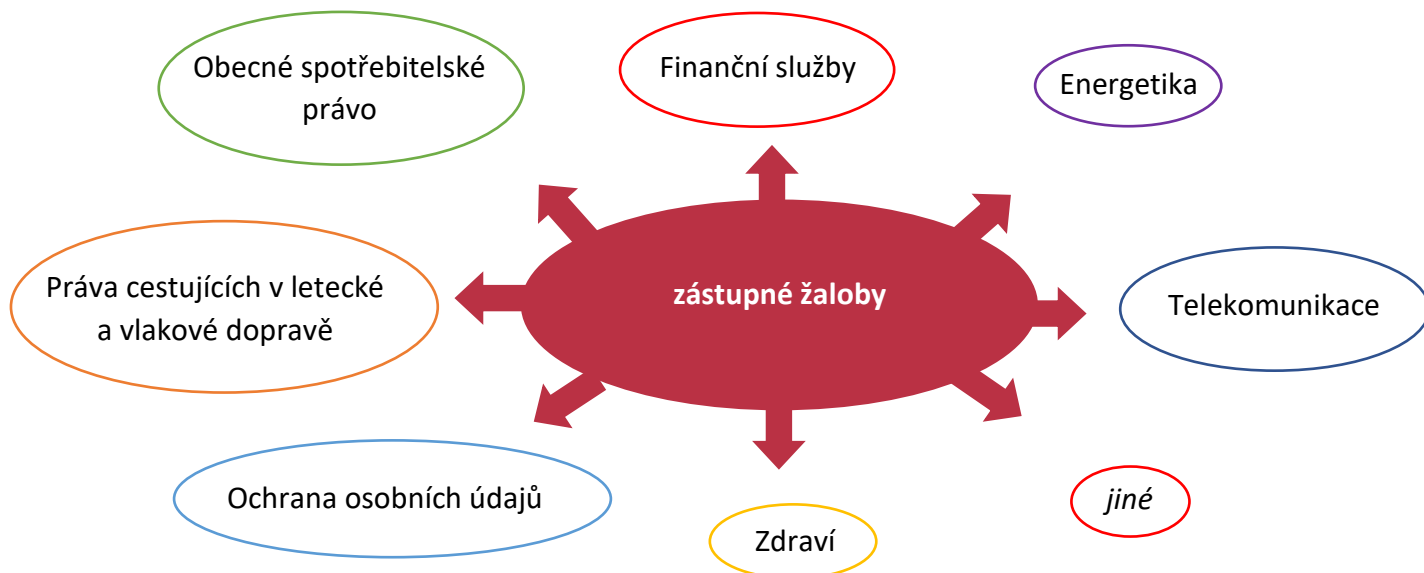
3.1. Oblast působnosti

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Oblast působnosti směrnice o zástupných žalobách se vztahuje na vztahy mezi podniky a spotřebiteli (B2C), které jsou upraveny právem Unie uvedeným v příloze I směrnice (*článek 2 směrnice o zástupných žalobách*). Pokud si to členské státy přejí, mohou mechanismus přijatý k provedení směrnice použít i na ochranu práv jiných skupin než spotřebitelů, včetně podniků.

Zástupné žaloby se neomezují na obecné spotřebitelské právo, ale mohou být podány v případě porušení pravidel v široké škále odvětví, včetně například finančních služeb, ochrany

osobních údajů, cestování a cestovního ruchu, energetiky nebo telekomunikací, pokud jsou ohrožena práva spotřebitelů. V důsledku toho nezáleží na tom, zda jsou spotřebitelé označováni jako "cestující", "uživatelé", "drobní investoři", "drobní klienti", "subjekty údajů" nebo jinak. Všechny legislativní akty, na které se směrnice vztahuje, jsou uvedeny v příloze 1.

Je třeba poznamenat, že ne všechna ustanovení legislativních aktů uvedených v příloze 1 budou spadat do působnosti směrnice. Směrnice se bude vztahovat pouze na ustanovení, která jsou relevantní pro ochranu zájmů spotřebitelů. U každého legislativního aktu uvedeného v příloze 1 je tedy nezbytné ověřit, na která ustanovení se směrnice vztahuje.

Příklad: Podle přílohy 1 směrnice o zástupných žalobách...

- do působnosti směrnice o zástupných žalobách spadají **všechna ustanovení** směrnice 2005/29 o nekalých obchodních praktikách
- do působnosti směrnice o zástupných žalobách jsou zahrnuta **pouze některá ustanovení** směrnice 2001/83 o humánních léčivých přípravcích (konkrétně články 86-90, 98 a 100).

- **Ochrana kolektivních zájmů na vnitrostátní úrovni**

Na úrovni členských států může být ochrana kolektivních zájmů dostupná plošně či pouze v některých odvětvích. Například ve Francii jsou zavedeny mechanismy ochrany kolektivních

zájmů v oblasti ochrany spotřebitele, hospodářské soutěže, zdraví, diskriminace a životního prostředí, zatímco v Belgii lze kolektivně uplatňovat pouze spotřebitelské nároky.

3.2. Újma a dostupné prostředky nápravy

Podle směrnice o zástupných žalobách lze podat zástupné žaloby jak na zdržení se jednání, tak na zjednání nápravy.

- **Opatření na zdržení se jednání** se lze domáhat bez ohledu na to, zda jednotlivým spotřebitelům vznikla skutečná škoda. Nezáleží na tom, zda se obchodník dopustil praktiky úmyslně, nebo v důsledku nedbalosti. Na základě opatření je možné například požadovat, aby obchodníci upustili od nekalých praktik, poskytli chybějící informace nebo zveřejnili rozhodnutí soudu nebo správního orgánu. Jednotliví spotřebitelé poškození praktikou, která je předmětem opatření (žaloby), mohou i nadále využívat individuálních opatření ke zjednání nápravy.
- **Opatření ke zjednání nápravy** ve formě náhrady škody, opravy, výměny, snížení ceny, vrácení zaplacené ceny nebo ukončení smlouvy (právo odstoupit od smlouvy) se lze domáhat v rozsahu vhodném dle vnitrostátního práva a práva EU v závislosti na okolnostech každého případu.

Za zmínku rovněž stojí, že směrnice o zástupných žalobách se uplatní nejen na probíhající protiprávní jednání, ale i na ta, od nichž bylo upuštěno před podáním zástupné žaloby nebo předtím, než je o ní rozhodnuto (s výhradou promlčení dle vnitrostátního práva). Podání zástupné žaloby na zdržení se jednání nebo ke zjednání nápravy má rovněž za splnění příslušných podmínek za následek přerušlení promlčecích lhůt ve vztahu k nárokům spotřebitelů plynoucím z protiprávního jednání, kterých se tato žaloba týká.

Je možné se zástupnými žalobami domáhat náhrady jakékoliv újmy?

Směrnice nezmiňuje, jaké druhy újmy je možné na jejím základě požadovat. Na vnitrostátní úrovni však některé členské státy přijaly omezení ve vztahu k některým druhům újmy, jejíž náhradu lze na základě zástupné žaloby požadovat. Například ve Francii lze opatření na ochranu kolektivních zájmů v oblasti spotřebitelského práva použít pouze k vymáhání náhrady majetkové újmy, kterou spotřebitelé utrpěli. Naopak opatření v oblasti ochrany osobních údajů lze uplatňovat i nemajetkové újmy.

Je možné uplatnit "sankční náhradu škody" prostřednictvím zástupné žaloby?

Sankční náhrada škody (punitive damages) je institut, jímž nedochází k nahrazení skutečné újmy, která protiprávním jednáním vznikla, ale jímž je poškozenému nad rámec náhrady za skutečnou újmu přiznána ještě náhrada, která slouží k potrestání viníka za jeho protiprávní jednání. Ačkoli jsou sankční náhrady škody běžným nástrojem, např. v USA, v evropských právních řádech se vyskytují jen zřídka. Z evropských zemí uplatňují určitou formu sankční náhrady škody, např. Spojené království a Irsko. Směrnice o zástupných žalobách proto stanoví, že možnostem požadovat sankční náhradu škody by se mělo na úrovni členských států EU zamezit".

3.3. Komu adresovat zástupnou žalobu?

Určení subjektu pověřeného projednáním zástupné žaloby vyvolává dvě otázky: zaprvé, měl by tímto subjektem být soud či jiný orgán, tedy jaký orgán bude mít tuto agendu ve své působnosti? Za druhé, který konkrétní článek ze soustavy tohoto subjektu je věcně a místně příslušný?

- ***U kterého subjektu by měly být zástupné žaloby?***

Směrnice o zástupných žalobách ponechává členským státům prostor pro uvážení, zda mají být zástupné žaloby podávány u soudů nebo správních orgánů, případně u obou, v závislosti na příslušné oblasti práva nebo příslušném hospodářském odvětví (čl. 7 odst. 1 směrnice).

Specializované soudy pro zástupné žaloby?

Na vnitrostátní úrovni zřídily některé členské státy specializované soudy pro účely vyřizování vnitrostátních opatření na ochranu kolektivních zájmů. Cílem je rozvíjet specifické odborné znalosti a vědomosti v této oblasti a zajistit, aby byl soud dostatečně personálně obsazen a vybaven pro vyřizování zástupných žalob.

Například v Belgii je k projednávání zástupných žalob ("*action collective*") v prvním stupni příslušný výlučně obchodní soud v Bruselu a v odvolacím řízení je výlučně příslušný odvolací soud rovněž v Bruselu.

- **Jaký subjekt je místně příslušný pro projednání zástupných žalob?**

Směrnice o zástupných žalobách nestanoví zvláštní pravidla pro určení místně příslušného soudu či jiného orgánu. Pravidla se proto budou v jednotlivých členských státech lišit. Některé členské státy se mohou rozhodnout zřídit specializované soudy, které se budou zabývat zástupnými žalobami (viz výše), zatímco jiné mohou vycházet ze svých již existujících občanskoprávních procesních pravidel, která často stanoví, že příslušným soudem je soud v místě bydliště žalovaného obchodníka.

Určení místně příslušného soudu: příklad Francie

V souladu s francouzskými občanskoprávními předpisy je ve Francii k projednávání zástupných žalob ("*action de groupe*") příslušný soud v místě bydliště žalovaného obchodníka. To například znamená, že pokud má obchodník bydliště ve městě Marseille, místně příslušným soudem bude soud právě ve městě Marseille. Z tohoto pravidla však existuje jedna výjimka: pokud je obchodník usazen mimo Francii nebo pokud není známo jeho bydliště/sídlo, je místně příslušný výlučně pařížský soud.

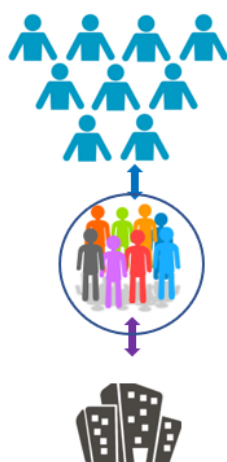
Na zástupné žaloby s přeshraničními prvky nebo důsledky se vztahují pravidla EU a vnitrostátní pravidla mezinárodního práva soukromého (viz níže oddíl 11).

4. KDO MŮŽE PODAT ZÁSTUPNOU ŽALOBU?

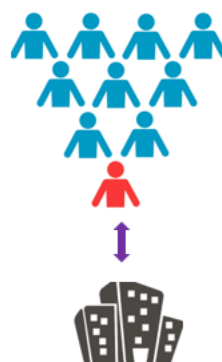
4.1. Evropský model založený na zastupitelských subjektech

Zástupná žaloba zavedená směrnicí a většina procesních mechanismů již zavedených na úrovni členských států se řídí podobným modelem založeným na zastupitelských subjektech. Jedná se o situaci, kdy subjekt (např. spotřebitelská organizace) podá žalobu jménem skupiny zastoupených spotřebitelů, kteří sami nejsou účastníky řízení. Tento přístup se liší od amerického modelu, kdy jeden nebo několik jmenovaných žalobců, kteří jsou rovněž součástí skupiny žalobců, vedou soudní spor za sebe a zároveň jménem celé skupiny.

Model založený na zastupitelských subjektech v EU

Model jmenovaného žalobce v USA.

4.2. Co je to "oprávněný subjekt" a kdo může o tento status požádat?

Podle směrnice o zástupných žalobách se "oprávněným subjektem" rozumí jakákoli organizace nebo veřejný subjekt zastupující zájmy spotřebitelů, který byl členským státem určen jako oprávněný k podávání zástupných žalob v souladu se směrnicí (včetně spotřebitelských organizací zastupujících členy z více než jednoho členského státu) (čl. 3 odst. 4 a článek 4 směrnice).

Oprávněné subjekty *ad hoc*, které jsou právníckými osobami zřízenými v důsledku konkrétní události (např. nehody) a případně sdružují osoby poškozené touto konkrétní událostí hromadné újmy, mohou být označeny za oprávněné subjekty pro účely podání vnitrostátní zastupující žaloby, pokud členský stát takovou možnost stanoví ve svém vnitrostátním právním předpise, kterým provádí směrnici (bod odůvodnění 28 a čl. 8 odst. 1 směrnice). 4

odst. 6 směrnice). Oprávněné subjekty *ad hoc* však nemohou být subjektem oprávněným k podání přeshraničních zástupných žalob.

4.3. Oprávněné subjekty pro účely podávání vnitrostátních a přeshraničních zástupných žalob

Směrnice o zástupných žalobách zavádí rozlišení mezi oprávněnými subjekty určenými pro účely podávání **přeshraničních** zástupných žalob a subjekty určenými pro účely podávání **vnitrostátních** zástupných žalob (čl. 3 odst. 6 a 7 směrnice o zástupných žalobách).

Vnitrostátní zástupná žaloba	Přeshraniční zástupná žaloba
Zástupná žaloba podaná oprávněným subjektem v členském státě určení. <i>např. oprávněný subjekt je určen ve Španělsku a podává žalobu ve Španělsku.</i>	Zástupná žaloba podaná oprávněným subjektem v jiném členském státě, než který je státem určení oprávněné osoby. <i>např. oprávněný subjekt je určen na Slovensku a podává žalobu v Litvě.</i>

Pokud oprávněný subjekt podá zástupnou žalobu v členském státě určení, měla by být tato zástupná žaloba považována za vnitrostátní zástupnou žalobu, i když je podána proti obchodníkovi se sídlem v jiném členském státě, a i když jsou v rámci této zástupné žaloby zastoupeni spotřebitelé z několika členských států. **V konečném důsledku by měl být členský stát, v němž je zástupná žaloba podána, rozhodujícím kritériem pro určení typu podané zástupné žaloby (23. bod odůvodnění směrnice).**

4.4. Jak se stát oprávněným subjektem

Členské státy určují oprávněné subjekty pro vnitrostátní i přeshraniční zástupné žaloby (čl. 4 odst. 1, 2 nařízení směrnice). Směrnice o zástupných žalobách však stanoví pouze požadavky na oprávněné subjekty určené pro účely podávání přeshraničních zástupných žalob (čl. 4 odst. 3 směrnice).

Současně si členské státy ponechávají možnost stanovit zvláštní požadavky na oprávněné subjekty podávající vnitrostátní zástupné žaloby, pokud jsou tyto požadavky v souladu s cíli směrnice (čl. 4 odst. 4 směrnice směrnice).

Checklist, jak se stát oprávněným subjektem pro účely podání přeshraničních zástupných žalob

-
- ✓ **Požadavky vztahující se ke STRUKTUŘE oprávněného subjektu:**
 - jedná se o právnickou osobu založenou v souladu s vnitrostátními právními předpisy členského státu určení (*čl. 4 odst. 3 písm. a) nařízení směrnice*).
 - je neziskové povahy (*čl. 4 odst. 3 písm. c směrnice*).
 - ✓ **Požadavky vztahující se k ČINNOSTI oprávněného subjektu:**
 - je schopen prokázat, že po dobu 12 měsíců před podáním žádosti o určení vykonával veřejnou činnost v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů (*čl. 4 odst. 3 písm. a) směrnice*).
 - jeho účel vyplývající ze zakladatelského právního jednání dokládá, že má oprávněný zájem chránit zájmy spotřebitelů (*čl. 4 odst. 3 písm. b směrnice*).
 - Není proti němu vedeno insolvenční řízení ani o něm nebylo prohlášeno, že je v úpadku (*čl. 4 odst. 3 písm. d směrnice*).
 - ✓ **Požadavky vztahující se k NEZÁVISLOSTI oprávněného subjektu:**
 - Je nezávislý a není ovlivňován jinými osobami než spotřebiteli (*čl. 4 odst. 3 písm. e) směrnice*).
 - má zavedeny postupy, které zabrání vlivům třetích osob vyjma spotřebitelů, včetně střetu jejich zájmů se zájmy spotřebitelů a třetími osob (*čl. 4 odst. 3 písm. e) směrnice*).
 - ✓ **Požadavky vztahující se k TRANSPARENTNOSTI oprávněného subjektu:**
 - v jednoduchém a srozumitelném jazyce (zejména na svých internetových stránkách) zpřístupňuje informace prokazující, že splňuje výše uvedená kritéria, jakož i informace o svých finančních zdrojích, organizační, řídicí a členské struktuře a účelu vyplývajícím ze zakladatelského právního jednání a činnostech (*čl. 4 odst. 3 písm. f směrnice*).

Checklist, jak se stát oprávněným subjektem pro účely podání vnitrostátní zástupné žaloby:

Seznam požadavků, které je třeba splnit, aby mohl být subjekt označen za oprávněný pro účely podávání vnitrostátních žalob, je **stanoven na vnitrostátní úrovni**. Směrnice o zástupných žalobách dává členským státům možnost uplatňovat stejné požadavky, jaké se vztahují na oprávněné subjekty podávající přeshraniční zástupné žaloby, nebo stanovit odlišné požadavky. V druhém případě však musí být tyto požadavky v souladu s cíli směrnice (čl. 4 odst. 4 směrnice).

Požadavky na oprávněné subjekty podávající vnitrostátní zástupné žaloby		
Méně přísné než ty, které se vztahují na oprávněné subjekty podávající přeshraniční zástupné žaloby.	přísnější než ty, které se vztahují na oprávněné subjekty podávající přeshraniční zástupné žaloby. <i>Členské státy mohou např. rozhodnout, že oprávněné subjekty by měly mít určitý počet členů, kteří zaplatili poplatek, aby se mohli stát členy skupiny.</i>	Stejně jako ty, které se vztahují na oprávněné subjekty podávající přeshraniční žaloby (viz výše).
		
Povinnost členských států zajistit, aby požadavky zůstaly v souladu s cíli směrnice.		

4.5. Jaké jsou důsledky určení oprávněných subjektů?

V souladu se zásadou vzájemného uznávání podle směrnice o zástupných žalobách musí být oprávněné subjekty určené k podání přeshraničních zástupných žalob v jednom členském státě, uznány i v ostatních členských státech (článek 6 směrnice).

V průběhu řízení mají oprávněné subjekty práva a povinnosti žalující strany. Jednotliví spotřebitelé budou mít prospěch z žalob podaných oprávněnými subjekty, aniž by sami byli účastníky řízení (čl. 7 odst. 6 směrnice).

Mohou spotřebitelé zasahovat do průběhu řízení o zástupné žalobě?

Jednotliví spotřebitelé, jichž se týká zástupná žaloba, nejsou v průběhu řízení žalující stranou. Jednotliví spotřebitelé proto nemohou zasahovat do procesních rozhodnutí přijatých oprávněnými subjekty ani si nemohou v rámci řízení jednotlivě vyžádat důkazy. Členské státy však mají i nadále možnost poskytnout těmto spotřebitelům dotčeným zástupnou žalobou určitá práva (například možnost podat odvolání proti konečnému rozhodnutí v rozsahu jejich vlastního individuálního nároku).

4.6. Jsou informace o určených oprávněných subjektech veřejné?

Členské státy musí vypracovat seznam všech oprávněných subjektů určených pro účely podávání přeshraničních zástupných žalob a uvést informace o jejich názvu a účelu plynoucím ze zakladatelského právního jednání. Seznam musí být veřejně přístupný. Evropská komise shromažďuje informace za všechny členské státy a zveřejňuje seznam všech oprávněných subjektů určených pro podávání přeshraničních žalob. Evropská komise rovněž seznam aktualizuje, kdykoli členské státy informují o změnách týkajících se oprávněných subjektů (čl. 5 odst. 1 směrnice).

Současně členské státy zajistí, aby informace o oprávněných subjektech předem určených pro účely podání vnitrostátních zástupných žalob byly rovněž zveřejněny (čl. 5 odst. 2 nařízení RAD).

4.7. Podléhají oprávněné subjekty kontrole? Mohou ztratit svůj status?

Členský stát nebo Evropská komise mohou vznést pochybnosti o tom, zda oprávněný subjekt, kterému bylo umožněno podávat přeshraniční žaloby, splňuje kritéria stanovená ve směrnici. V takovém případě musí členský stát, který oprávněný subjekt určil, tyto obavy prošetřit. Členský stát může určení zrušit, pokud oprávněný subjekt nesplňuje nebo přestal splňovat předepsané požadavky. Kromě toho musí členské státy také nejméně jednou za pět let posoudit, zda oprávněné subjekty nadále splňují kritéria uvedená v čl. 4 odst. 3 směrnice (čl. 5 odst. 3 a 4 směrnice).

Současně mohou žalovaní obchodníci v konkrétní zástupné žalobě vyjádřit u soudu nebo správního orgánu opodstatněné obavy ohledně toho, zda oprávněný subjekt splňuje kritéria stanovená v čl. 4 odst. 3 směrnice (čl. 5 odst. 3 směrnice).

5. SKUPINY SPOTŘEBITELŮ, KTERÝCH SE TÝKÁ KOLEKTIVNÍ OCHRANA: KDY A JAK SE FORMUJÍ?

5.1 Skupiny spotřebitelů, v jejichž zájmu jsou podávány zástupné žaloby

Oprávněný subjekt musí vážit pro jakou **skupinu spotřebitelů** podá konkrétní zástupnou žalobu. **Směrnice o zástupných žalobách umožňuje různé možnosti.**

Vezměme si například situaci podobnou Dieselgate, kdy se dotyční spotřebitelé nacházejí v mnoha různých zemích. Oprávněný subjekt má následující možnosti:

- **Uspořádat panevropskou zástupnou žalobou**, tj., že spotřebitelská organizace, pokud bude určena jako oprávněný subjekt, bude moci podat jedinou žalobu na ochranu všech evropských spotřebitelů dotčených daným porušením, a to v rozsahu, v jakém to budou umožňovat unijní a vnitrostátní předpisy mezinárodního práva soukromého (viz níže oddíl 11).
- Stejná organizace by se případně mohla rozhodnout, že v případě stejného protiprávního jednání bude z různých strategických důvodů **v zástupné žalobě zastupovat pouze spotřebitele z jednoho členského státu nebo ze dvou členských států.**
- Případně budou moci spolupracovat **různé organizace z různých členských států** a podat v téže věci jedinou žalobu, nebo souběžné žaloby pro různé skupiny spotřebitelů.

Je také důležité, aby se oprávněný subjekt rozhodl, zda hodlá podat zástupnou žalobu na zdržení se jednání, na zjednání nápravy nebo na obojí. Pokud je žaloba podána pouze na zdržení se jednání, neuplatní se možnost přihlášení (opt-in) nebo odhlášení (opt-out) dotčených spotřebitelů popsaná v bodě 5.2.

5.2. Opt-in a opt-out

Utváření skupiny spotřebitelů, kterých se zástupná žaloba týká, je zásadním aspektem řízení o zástupné žalobě. K tomu slouží dva hlavní procesní mechanismy:

- **Mechanismus opt-in:** poškození spotřebitelé **nejsou automaticky zařazeni do skupiny, pro kterou byla žaloba podána. Pokud chtějí být součástí skupiny, která má z žaloby prospěch, musí se aktivně zapojit.** V tomto modelu tedy musí spotřebitelé výslovně vyjádřit svůj záměr být zařazeni do skupiny.

- **Mechanismus opt-out:** Všichni poškození spotřebitelé jsou automaticky považováni za členy skupiny, pro kterou byla žaloba podána. Pokud chtějí být vyloučeni ze skupiny, která má z žaloby prospěch, musí se aktivně odhlásit.

Zjednodušeně řečeno, systém opt-in vyžaduje, aby poškození vyjádřili své přání být zařazeni do skupiny, zatímco systém opt-out vyžaduje, aby vyjádřili své přání být z ní vyloučeni. Rozdíl mezi modely opt-in a opt-out lze shrnout následovně:

5.3 Proč je to důležité?

O výhodách a nevýhodách těchto dvou mechanismů (opt-in a opt-out) se vedou rozsáhlé diskuse. Některé studie ukázaly, že skupiny v systémech opt-out jsou obvykle větší než v systémech opt-in. Je to proto, že aktivní krok opustit skupinu, učiní jen malý počet jedinců. Někteří odborníci specializující se v oblasti mechanismů na ochranu kolektivních zájmů tvrdí, že model opt-in není účinný, protože je nákladný, zdlouhavý a naráží na stejnou apatii spotřebitelů, která jim brání v tom, aby sami podávali individuální žaloby. Současně je systém opt-out někdy vykreslován jako rozporný s procesními pravidly (ve Francii například existuje pravidlo nedostatku žalobní legitimace u nepřítomných a neznámých žalobců, známé jako "*nul ne plaide par procureur*").

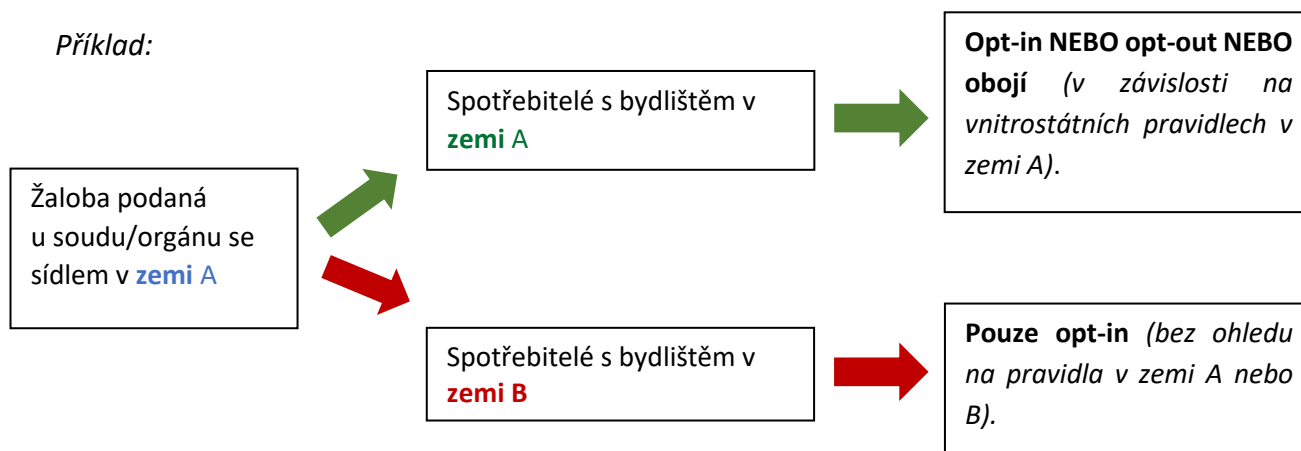
5.4. Kdo rozhoduje o uplatnění opt-in a opt-out režimu?

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Směrnice o zástupných žalobách ponechává členským státům možnost zvolit si buď mechanismus opt-in, nebo opt-out, nebo kombinaci obou (čl. 9 odst. 2 až 4 směrnice). Členský stát se například může rozhodnout, že jeden mechanismus se použije pro zástupné žaloby podané v určitých oblastech práva nebo pro určitý druh újmy a že jiný mechanismus se použije pro jiné kategorie případů. Mohou se také rozhodnout, že se budou spoléhat pouze na jeden mechanismus pro všechny typy případů. Konečně členské státy mohou rovněž rozhodnutí o uplatnění režimu opt-in nebo opt-out ponechat na uvážení soudu v závislosti na okolnostech konkrétního případu.

Podle směrnice o zástupných žalobách se však mechanismus opt-in vždy vztahuje na spotřebitele, kteří nemají bydliště ve stejné zemi jako soud nebo správní orgán, u něhož je zástupná žaloba podána.

Příklad:

- **Opt-in a opt-out ve vnitrostátních mechanismech ochrany kolektivních zájmů**

Jak ukazuje následující tabulka, členské státy si pro své vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů zvolily různé režimy.

Země			
Režim	pouze opt-in	opt-out	opt-in NEBO opt-out
Kdo rozhoduje?	Stanoveno zákonem	Stanoveno zákonem	Zákon ponechává soudcům určitý manévrovací prostor (viz níže).

Belgie – přihlásit, nebo odhlásit? Rozhoduje soud

V Belgii mají soudci možnost rozhodnout o mechanismu opt-in nebo opt-out. Soudce rozhoduje po podání žaloby v závislosti na okolnostech konkrétního případu. Z tohoto pravidla však existují výjimky.

- Pokud zástupná žaloba směřuje k náhradě nemajetkové újmy, uplatní se vždy **opt-in**.
- U členů skupiny, kteří nemají bydliště v Belgii, se vždy uplatní **opt-in**.

5.5. Kdy se spotřebitelé mají přihlásit nebo odhlásit?

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Směrnice o zástupných žalobách ponechává členským státům možnost rozhodnout, ve které fázi řízení se jednotliví spotřebitelé mohou přihlásit nebo odhlásit ze zástupné žaloby (čl. 9 odst. 2 směrnice). V zásadě by však měli mít možnost tak učinit až po podání konkrétní žaloby k soudu nebo správnímu orgánu.

- **Vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů**

V Evropě vedle sebe existuje několik modelů. Francie například zavedla systém pozdního přihlášení („late opt-in“), který funguje následovně. Nejprve oprávněný subjekt podá zástupnou žalobu na základě několika jednotlivých případů. V této fázi nedochází k zapojení skupiny spotřebitelů. Následně na základě analýzy vzorku případů soud rozhodne o odpovědnosti žalovaného obchodníka a ve svém rozhodnutí stanoví kritéria a lhůty, které musí jednotliví spotřebitelé splnit, aby byli zařazeni do skupiny. Jakmile se rozhodnutí soudu stane konečným, mohou se jednotliví spotřebitelé rozhodnout, zda se stanou členy skupiny, či nikoliv.

6. INFORMOVÁNÍ SPOTŘEBITELŮ OHLEDNĚ ZÁSTUPNÉ ŽALOBY

6.1. Kdo a kdy by měl spotřebitele informovat?

Informování spotřebitelů ohledně zástupných žalob má zásadní význam, neboť je nutné zajistit, aby spotřebitelé věděli o zahájení žaloby a byli pak dostatečně informováni o jejím průběhu.

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Podle směrnice o zástupných žalobách musí oprávněné subjekty průběžně, zejména na svých internetových stránkách, poskytovat informace o zástupných žalobách, které podávají u soudu nebo správního orgánu. Dále musí poskytovat informace o stavu a výsledcích těchto žalob (čl. 13 odst. 1 směrnice).

Kromě výše popsaných obecných informačních povinností směrnice stanoví zvláštní požadavky na informace o probíhajících úkonech a konečných výsledcích řízení.

Spotřebitelé, jichž se týká žaloba na zjednání nápravy, by měli být informováni přiměřeným a včasným způsobem, aby se mohli informovaně rozhodnout, zda se chtějí řízení o zástupné žalobě účastnit, tedy aby mohli uplatnit své právo přihlásit se v režimu opt-in, resp. odhlásit v režimu opt out. Členské státy v tomto ohledu mohou stanovit zvláštní pravidla (čl. 13 odst. 2 směrnice).

Kromě toho by soud nebo správní orgán příslušný k rozhodování o zástupné žalobě měl v zásadě požadovat, aby žalovaný obchodník nebo obchodníci na vlastní náklady informovali dotčené spotřebitele o konečném výsledku zástupné žaloby, včetně případného individuálního informování všech dotčených spotřebitelů. Členské státy mohou stanovit pravidla, podle nichž by byl obchodník povinen poskytnout tyto informace spotřebitelům pouze v případě, že o to požádá oprávněný subjekt.

Členské státy rovněž ve svých vnitrostátních právních předpisech mohou stanovit, že obchodník, který v řízení o zástupné žalobě prohraje, není povinen poskytovat informace o konečném výsledku žaloby, a že spotřebitelé budou informováni jiným způsobem. Rozhodnutí o způsobu, jakým by měli být spotřebitelé informováni, může být také ponecháno na soudech nebo správních orgánech, které se zabývají konkrétními žalobami (čl. 13 odst. 3, 62. bod odůvodnění směrnice).

Informační povinnost se vztahuje také na oprávněné subjekty, pokud jde o konečná rozhodnutí o zamítnutí nebo odmítnutí zástupných žalob ke zjednání nápravy (čl. 13 odst. 4 směrnice). Členské státy rovněž zajišťují, aby úspěšná strana mohla získat zpět náklady vynaložené v souvislosti s poskytováním informací spotřebitelům na základě zástupné žaloby (čl. 13 odst. 5 směrnice).

Konečně členské státy se mohou rovněž rozhodnout zřídit vnitrostátní elektronické rejstříky nebo databáze s informacemi o probíhajících a ukončených řízeních o zástupné žalobě (článek 14 směrnice).

- **Vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů**

Pravidla týkající se informování spotřebitelů a toho, kdo by měl nést náklady spojené se zpřístupňováním informací, se v jednotlivých členských státech liší. Například ve Francii může žalující organizace podle stávajícího úpravy zveřejňovat informace o žalobě až poté, co soud vynese rozhodnutí o odpovědnosti za protiprávní jednání a toto rozhodnutí nabyde právní moci.

Některé členské státy již navíc zřídily rejstříky s informacemi o zástupných žalobách. V Nizozemsku je rejstřík se všemi hromadnými žalobami k dispozici na internetových stránkách *Rechtspraak*: www.rechtspraak.nl/Registers/centraal-register-voor-collectieve-vorderingen/.

V Německu je rejstřík k dispozici na internetových stránkách Spolkového ministerstva spravedlnosti (Bundesamt für Justiz):

www.bundesjustizamt.de/DE/Themen/Buergerdienste/Klageregister/Bekanntmachungen/Klagen_node.html.

6.2. Jak by měli být spotřebitelé informováni ohledně zástupných žalob?

- **Směrnice o zástupných žalobách**

V souladu s 58. až 63. bodem odůvodnění směrnice by informace sdělované spotřebitelům měly být přiměřené okolnostem případu. Informace mohou být poskytovány různými způsoby, např. prostřednictvím:

- webových stránek oprávněných subjektů a/nebo obchodníka,
- lokálních nebo celostátních novin,
- sociálních médií a jinými způsoby.

- **Vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů**

Pravidla se v jednotlivých členských státech opět liší. Některé spotřebitelské organizace dokonce v minulosti projevily značnou kreativitu při informování spotřebitelů o zástupných žalobách. Například italská spotřebitelská organizace Altroconsumo v roce 2014 v rámci zástupné žaloby proti společnosti *Trenord* uspořádala několik živých akcí, včetně [flashmobu](#) u vchodu do několika železničních stanic v italském regionu Lombardie. Cílem bylo zvýšit počet spotřebitelů přihlášených k účasti na zástupné žalobě. Výsledkem bylo, že se k žalobě přihlásilo více než 6 000 spotřebitelů.

7. PŘÍPUSTNOST ZÁSTUPNÝCH ŽALOB NA OCHRANU KOLEKTIVNÍCH ZÁJMŮ

7.1. Proč je nutné posuzovat přípustnost zástupných žalob?

Posouzení přípustnosti zástupných žalob na ochranu kolektivních zájmů má dva hlavní cíle. Předně má dojít k minimalizaci zjevně neopodstatněných případů již v raných fázích řízení, aby se předešlo zneužívání soudních sporů. Zadruhé má identifikovat případy, které nemusí být vhodné k tomu, aby byly projednávány formou řízení o zástupné žalobě.

Řízení o přípustnosti zástupné žaloby však nemá pouze pozitivní rysy, tato fáze totiž řízení rovněž prodlužuje a komplikuje. Zkušenosti z několika zemí ukazují, že žalování v řízení o přípustnosti obvykle vynakládají velké množství času a prostředků na zpochybnění žaloby, čímž významně oddalují projednávání nároku ve věci samé.

7.2. Jaké požadavky je nutné splnit, aby bylo rozhodnuto o přípustnosti žaloby?

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Směrnice o zástupných žalobách stanoví obecné zásady přípustnosti zástupných žalob (čl. 7 odst. 3 a 7 a body odůvodnění 12, 31, 34, 39, 43, 49 a 52).

Směrnice dává členským státům určitou volnost při rozhodování o přípustnosti zástupné žaloby (12. bod odůvodnění). Členské státy mohou vycházet ze svých obecných občanskoprávních procesních předpisů nebo se mohou rozhodnout stanovit zvláštní pravidla upravující přípustnost zástupných žalob. Členské státy například mohou stanovit minimální počet spotřebitelů nutných pro přípuštění žaloby a/nebo mohou stanovit pravidla týkající se požadovaného stupně podobnosti jednotlivých nároků. Tyto požadavky při posuzování přípustnosti by však neměly bránit účinnému fungování institutu zástupných žalob. V souladu se zásadou nediskriminace by se navíc požadavky přípustnosti použitelné pro přeshraniční zástupné žaloby neměly lišit od požadavků použitelných pro vnitrostátní zástupné žaloby.

- **Vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů**

Na vnitrostátní úrovni některé členské státy zavedly mimo jiné následující požadavky přípustnosti hromadné žaloby:

- *Požadavek společné povahy*: jednotlivé nároky spotřebitelů by měly být obdobné a pro jejich posouzení by měly být relevantní obdobné nebo srovnatelné skutkové a/nebo

právní otázky. Tento požadavek existuje ve většině členských států, kde je zaveden institut zástupných žalob.

- *Požadavek nadřazenosti*: uplatnění nároku v rámci řízení o zástupné žalobě by mělo být účinnější než individuální soudní spory. Tento požadavek platí například pro posouzení přípustnosti zástupných žalob v Belgii, Dánsku, Finsku, Itálii nebo Litvě.
- *Požadavek početnosti*: zástupná žaloba je přípustná, pokud lze doložit určitý počet individuálních nároků, které demonstrují existenci kolektivního nároku. Tento požadavek je stanoven například v Litvě nebo ve Francii.

7.3. Kdo rozhoduje o přípustnosti zástupné žaloby?

V závislosti na úpravě zvolené konkrétním členským státem může přípustnost zástupné žaloby posoudit soud nebo správní orgán. Směrnice o zástupných žalobách stanoví, že případné rozhodnutí o nepřípustnosti zástupné žaloby by nemělo mít vliv na práva spotřebitelů, kterých se žaloba týká. Jednotliví spotřebitelé proto mohou i nadále podat individuální žalobu k soudu ve věci, která byla předmětem nepřípustné zástupné žaloby. Každý spotřebitel se rovněž může nechat zastupovat i v rámci jiné zástupné žaloby.

8. PODPORA A FINANCOVÁNÍ ZÁSTUPNÝCH ŽALOB

Řízení o zástupné žalobě bývá velmi nákladné. Vzhledem k tomu, že se při nich může rozhodovat o nárocích tisíců spotřebitelů, vysokých souhrnných škodách a složitých právních otázkách, náklady na tyto žaloby se často pohybují v řádech statisíců eur.

V Itálii v rámci zástupné žaloby na Volkswagen vynaložila italská spotřebitelská organizace Altroconsumo přibližně 200 000 eur jen na informování spotřebitelů a jejich vyzvání, aby se k případu přihlásili.

Směrnice o zástupných žalobách v tomto směru stanoví, že členské země by měly zajistit, aby náklady řízení nebránily oprávněným subjektům v podání žaloby (*článek 20 směrnice*). Prostřednictvím právních předpisů je totiž možné snížit některé přímé soudní náklady a zlevnit řízení o zástupné žalobě pro žalující organizace. Například v portugalském občanském soudním řádu existuje ustanovení, které stanoví, že maximální hodnota plnění pro výpočet soudních poplatků je stanovena částkou 66 000 eur. Tím dochází k výraznému snížení soudních poplatků, neboť v případech, kdy je souhrnná škoda mnohem vyšší (může dosáhnout až několika milionů eur), se soudní poplatky odvíjejí pouze od limitu 66 000 eur. V Německu existuje rovněž podobné ustanovení, i když s vyšším limitem 250 000 eur. Směrnice rovněž umožňuje stanovit mírné vstupní poplatky, které musí spotřebitelé zaplatit, aby se mohli účastnit zástupné žaloby.

I přes tato opatření však může být financování zástupných žalob pro neziskové subjekty, jako jsou sdružení spotřebitelů, neúnosné. Do nákladů je navíc nutné zahrnout prostředky na právní zastoupení, které se navíc budou zvyšovat, pokud budou využity veškeré řádné i mimořádné opravné prostředky. Dále je třeba připočítat náklady na případné znalecké posudky či jiné nákladné způsoby dokazování.

Stručně řečeno, určitá forma financování zástupných žalob je nezbytná. Mezi nejběžnější možnosti patří veřejné financování, zvláštní fondy pro financování zástupných žalob, právní pojištění a financování soukromými třetími osobami. Každá z těchto možností má svá úskalí, jako ideální se proto jeví kombinace různých zdrojů financování.

Jedním z nejkontroverznějších zdrojů financování je financování soukromou třetí osobou. Jelikož si tyto poskytovatelé financování berou za své investice zpravidla nějakou provizi, spotřebitelé neobdrží plnou výši přiznaného odškodnění, ledaže by tato provize byla od žalovaného obchodníka vymáhána nad rámec vysouzené částky. Přesto je však užitečné mít

tuto možnost financování k dispozici pro velmi rozsáhlé a nákladné případy, které nelze zahájit jinak. Kromě toho třetí strany, jež podporují zástupné žaloby finančními prostředky, zpravidla provádí pečlivé analýzy případu a posuzují jeho šance na úspěch, takže jejich analýza může být pro oprávněné subjekty rovněž užitečná. Směrnice o zástupných žalobách upravuje financování třetími stranami v tom smyslu, že zavádí záruky pro využívání tohoto způsobu financování (*článek 10 směrnice*). Tento článek ukládá členským státům EU povinnost zajistit, aby v případě, že je zástupná žaloba na zjednání nápravy financována třetí stranou (pokud je to v souladu s vnitrostátními právními předpisy přípustné), bylo zabráněno střetu zájmů. Dále je vyžadováno, aby financování třetími stranami, které mají hospodářský zájem na podání nebo výsledku zástupné žaloby na vydání opatření ke zjednání nápravy, neodklonilo zástupnou žalobu od ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů. Členské státy musí zejména zajistit, aby v případě využití financování třetí stranou nebyla rozhodnutí oprávněných subjektů v rámci zástupné žaloby, včetně rozhodnutí o narovnání, nepřiměřeně ovlivňována třetí stranou způsobem, který by byl k újmě kolektivním zájmům spotřebitelů. Financující třetí strana navíc nemůže financovat žaloby, které jsou podány proti jejím konkurentům nebo společnostem, na nichž je financující strana závislá. Soudy by měly mít pravomoc ověřit, zda takové okolnosti v konkrétním případě panují a moci oprávněnou osobu přimět k odmítnutí financování nebo dokonce odmítnout procesní legitimaci oprávněného subjektu.

9. SMÍRNÁ ŘEŠENÍ

9.1. Předchozí konzultace za účelem možnosti dosažení smírného řešení

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Směrnice o zástupných žalobách stanoví, že členské státy mohou požadovat, aby oprávněný subjekt před podáním zástupné žaloby na zdržení se jednání u soudu nebo správního orgánu provedl předběžnou konzultaci (*čl. 8 odst. 4 směrnice*). Takovou možnost lze předpokládat i pro žaloby na vydání opatření ke zjednání nápravy (*41. bod odůvodnění směrnice*). Délka takovéto předběžné konzultace s žalovaným obchodníkem by neměla přesáhnout dva týdny od obdržení žádosti. Pokud po uplynutí této dvoutýdenní lhůty protiprávní jednání neustane, jsou oprávněné subjekty oprávněny okamžitě podat zástupnou žalobu k soudu nebo správnímu orgánu.

- **Vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů**

Mechanismus popsané předběžné konzultace již zahrnují právní předpisy některých členských států.

V některých úpravách může k předchozí konzultaci dojít i po podání žaloby, přičemž je tento krok povinný, aby bylo možné ve věci pokračovat. Například podle pravidel pro belgické zástupné žaloby musí žalující organizace společně s žalovaným obchodníkem zahájit jednání s cílem dosáhnout dohody o kolektivním smíru až po ověření přípustnosti nároku soudem.

Lhůtu pro jednání o smíru stanoví soudce a činí 3 až 6 měsíců (lze ji jednou prodloužit). Pokud strany dohody nedosáhnou, o věci samé rozhodne soud.

9.2. Smír u nároků na vydání opatření na zjednání nápravy a jejich posouzení

- **Směrnice o zástupných žalobách**

Směrnice o zástupných žalobách stanoví, že " V rámci zástupné žaloby na vydání opatření ke zjednání nápravy by měl být podporován kolektivní smír zaměřený na poskytnutí nápravy poškozeným spotřebitelům." (53. bod odůvodnění směrnice). Oprávněný subjekt a žalovaný obchodník mohou společně navrhnout soudu nebo správnímu orgánu narovnání s cílem poskytnout dotčeným spotřebitelům nápravu. Alternativně může soud nebo správní orgán vyzvat oprávněný subjekt a obchodníka, aby v přiměřené lhůtě dosáhli dohody o narovnání (čl. 11 odst. 1 směrnice).

Soud nebo správní orgán by měl přezkoumat návrhy smíru, na kterém se strany dohodly (čl. 11 odst. 2 směrnice). Zejména bude ověřovat, zda smír není v rozporu s kogentními ustanoveními vnitrostátního práva (např. dohoda o narovnání, která by ponechala nepřiměřené smluvní podmínky beze změny). Kromě toho, pokud členské státy takovou možnost stanoví, soud/správní orgán rovněž zkoumá hledisko spravedlnosti smíru. Soud/správní orgán by přitom měl pečlivě zvážit zájem zastoupených spotřebitelů.

Přezkum smíru bude mít dva možné výsledky (čl. 11 odst. 3 směrnice):

- soud/správní orgán navrhaný smír **zamítne**. V takovém případě bude žaloba pokračovat.
- soud/správní orgán **schválí** navrhaný smír. V takovém případě je závazný pro oprávněný subjekt, obchodníky a jednotlivé dotčené spotřebitele. Členské státy mohou stanovit pravidla, která dotčeným spotřebitelům umožní přijmout nebo odmítnout závaznost dohodnutého smíru.

- **Vnitrostátní mechanismy ochrany kolektivních zájmů**

Na vnitrostátní úrovni již některé členské státy přijaly pravidla upravující smír kolektivních nároků.³ Většina z nich přisuzuje při zajišťování spravedlnosti navrhaných smírů důležitou roli soudům.

³ Např. Belgie, Bulharsko, Dánsko, Francie, Itálie, Litva, Německo, Nizozemsko, Polsko a Portugalsko.

Soudní přezkum kolektivních smírů

V Nizozemsku musí soud posoudit, zda je výše náhrady přiznaná spotřebitelům přiměřená a zda jsou zájmy zastoupených stran dostatečně chráněny. Soud si přitom může vyžádat pomoc znalců, kteří pomohou přezkoumat obsah dohody o smíru.

Posouzení dohody o smíru z hlediska spravedlnosti může být pro soudce v závislosti na případě složitým úkolem. V USA tzv. *Kapesní průvodce pro soudce*, kteří řídí spory týkající se hromadných žalob, obsahuje několik indikátorů, které mohou ukázat na potenciální nespravedlnost kolektivních smírů, jimž by soudci měli věnovat zvláštní pozornost.

10. VÝKON PRAVOMOCNÝCH ROZHODNUTÍ A DLUŽNÉHO PLNĚNÍ

Směrnice o zástupných žalobách stanoví, že členské státy musí zajistit, aby opatření ke zjednaní nápravy dávalo spotřebitelům nárok na prospěch z přisouzené náhrady, aniž by museli podat samostatnou žalobu. Členské státy musí stanovit pravidla týkající se lhůt, v nichž mohou jednotliví spotřebitelé využít těchto opatření ke zjednaní nápravy (*čl. 9 odst. 6 a 7 směrnice*).

Směrnice se nezmiňuje o způsobu, jakým by měla být opatření ke zjednaní nápravy prováděna. Pravidla se tak mohou na vnitrostátní úrovni lišit v závislosti na procesní úpravě zvolené členskými státy. Například v některých členských státech (např. v Belgii, Francii) může soud jmenovat likvidátory nebo správce kolektivních pohledávek, aby usnadnil rozdělení náhrady mezi jednotlivé spotřebitele. Případné konflikty při rozdělování přisouzené náhrady by měl řešit soud.

Členské státy mohou stanovit pravidla o využití veškerých zbývajících finančních prostředků na nápravu, které nebudou ve stanovených lhůtách vyplaceny (*čl. 9 odst. 7 směrnice*). Mohou například rozhodnout, že peníze půjdou do účelového fondu zřízeného pro financování budoucích zástupných žalob nebo na financování jiných činností.

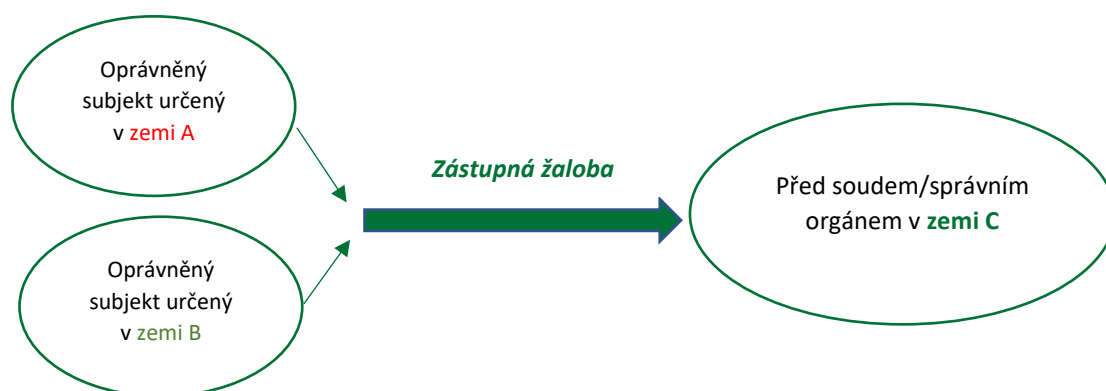
Využití nevybraných částek: příklad kanadské provincie Britská Kolumbie

Podle pravidel upravujících hromadné žaloby v kanadské provincii Britská Kolumbie musí soud v případě nerozdělených částek nařídit, aby 50 % nerozdělených částek připadlo neziskové organizaci Law Foundation of British Columbia, která podporuje projekty týkající se přístupu ke spravedlnosti.

11. PODÁVÁNÍ PŘESHraniČNÍCH ŽALOB NA OCHRANU KOLEKTIVNÍCH ZÁJMŮ

11.1. Oprávněné subjekty podávající společné žaloby

V souladu se zásadou vzájemného uznávání by oprávněné subjekty předem určené v daném členském státě pro účely podávání přeshraničních zástupných žalob měly mít možnost podávat žaloby v jiných členských státech (čl. 6 odst. 1 a 3 směrnice). Kromě toho mohou oprávněné subjekty z různých členských států spojit své síly v rámci jedné žaloby u jednoho soudu (čl. 6 odst. 2 směrnice).

11.2. Pravidla mezinárodního práva soukromého použitelná na žaloby na ochranu kolektivních zájmů

S rostoucí globalizací ve výrobě a distribuci zboží a služeb přirozeně dochází k vyššímu riziku vzniku hromadné újmy v mezinárodním měřítku. Jedná se mimo jiné o situaci, kdy je skupina dotčených spotřebitelů rozptýlena, resp. jednotlivé případy vzniku újmy se vyskytují v různých zemích (např. Dieselgate).

EU stanovila komplexní rámec mezinárodního práva soukromého, který zahrnuje zejména:

- [Nařízení 1215/2012](#) ("Brusel 1 bis") o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.
- [Nařízení 593/2008](#) ("Řím 1") o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.
- [Nařízení 864/2007](#) ("Řím 2") o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy.

Pravidla EU pro mezinárodní soukromoprávní spory však byla vypracována s ohledem na individuální řízení a vycházejí z modelu soudních sporů "jeden na jednoho". Proto jejich aplikace v souvislosti s řízením o zástupných žalobách, v nichž může být rozhodován o zájmy tisíců osob nacházejících se v několika zemích, vyvolává řadu otázek.

Touto směrnici není dotčen stávající rámec mezinárodního práva soukromého. To znamená, že v současné době neexistují žádná zvláštní pravidla mezinárodního práva soukromého, která by se vztahovala výlučně na přeshraniční hromadné žaloby.⁴ Oprávněné subjekty se proto musí i nadále spoléhat na nařízení Brusel 1 bis, aby určily příslušnou jurisdikci, u které musí být jejich žaloba podána.

Soudní dvůr EU a uplatňování pravidel EU v oblasti mezinárodního práva soukromého při hromadných žalobách

Soudní dvůr Evropské unie v několika rozhodnutích poskytl určité vodítko pro uplatňování pravidel mezinárodního práva soukromého v souvislosti s hromadnými žalobami. Například v rozhodnutí C-343/19 ze dne 9. července 2020 Soudní dvůr EU vyložil čl. 7 odst. 2 nařízení Brusel 1a v kontextu sporu Dieseltgate a umožnil spotřebitelům poškozeným kauzou Volkswagen Dieseltgate podat žalobu před soudem země svého bydliště.

12. DALŠÍ ZDROJE A ODKAZY

- [Směrnice o reprezentativních akcích](#)
- [Balíček Nová dohoda pro spotřebitele](#)
- [Informace Evropského parlamentu o přijetí směrnice o reprezentativních akcích \(2020\)](#)
- [Zpráva o provádění mechanismů kolektivní nápravy členskými státy \(2018\)](#)
- [Studie o stavu kolektivního odškodnění v EU v souvislosti s prováděním doporučení Komise \(2017\)](#)
- [Studie o kolektivním odškodnění v členských státech Evropské unie \(2018\)](#)
- [Doporučení Komise ke kolektivnímu odškodnění a jeho provádění \(2013\)](#)
- [Fórum pro prosazování spotřebitelského práva \(CoJEF\)](#)
- Podkladové dokumenty, diskusní dokumenty a zprávy vypracované útvary Evropské komise v rámci [semináře o směrnici o zástupných žalobách](#), který se konal v listopadu 2021.

⁴ viz také věc 167/00 VKI v. Henkel, 1. října 2002 (ECLI:EU:C:2002:555).

Tento dokument byl vypracován na základě smlouvy o poskytování služeb uzavřené s Evropskou komisí. Jeho obsah vyjadřuje pouze názory autora a je na jeho výhradní odpovědnost. Evropská komise nenesе žádnou odpovědnost za případné využití informací, které obsahuje.